

2018 m. laimėjimai, iššūkiai ir pagrindiniai veiklos rezultatai

Pagrindiniai direktoriaus metinės ataskaitos akcentai

Šioje santraukoje pristatomi ne visi 2018 m. veiklos rezultatai, o tik tam tikri pasirinkti svarbiausios veiklos pasiekimai. Išsamią visos ECDC veiklos, organizacinės ir administracinės struktūrų ir darbo plano apžvalgą galima rasti nesutrumpintoje metinės ataskaitos versijoje.

<https://ecdc.europa.eu/en/publications-data/annual-report-director-2018>

Cituojuant nurodyti:

Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras. 2018 m. laimėjimai, iššūkiai ir pagrindiniai veiklos rezultatai Pagrindiniai direktoriaus metinės ataskaitos akcentai Stokholmas, ECDC; 2019.

ISBN 978-92-9498-361-9 (PDF), 978-92-9498-351-0 (spausdintinė versija)

ISSN 2529-6078 (PDF), 2529-6221 (spausdintinė versija)

doi 10.2900/49015 (PDF), 10.2900/756091 (spausdintinė versija)

Katalogo numeris TQ-AX-19-001-LT-N (PDF), TQ-AX-19-001-EN-C (spausdintinė versija)

© Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras, 2019.

Visų nuotraukų autorių teisės priklauso ECDC, išskyrus „iStock“ nuotrauką (14 puslapio viršuje) ir nuotraukas, kurioms taikoma (cc) „Creative Commons“ autorių paminėjimu pagrįsta nekomercinė (CC BY-NC 4.0) licencija, gauta iš šių Flickr.com naudotojų: Nathano Readingo (6 ir 10 psl., viršuje kairėje), Judy Gallagher (8 psl., viršuje), Tomo Schwano, Roberto Fischerio ir Anitos Mora, Nacionalinio alergijų ir užkrečiamųjų ligų instituto, Nacionalinio sveikatos instituto (8 psl., apačioje); Alano Gloverio (10 psl., apačioje); Jono Southcoastingo (12 ir 13 psl.); Shaury'o Nasho (24 ir 25 psl.).

Leidžiama dauginti nurodžius šaltinį.

Šiame leidinyje naudojamų autorių teisių saugomų nuotraukų negalima naudoti su šiuo leidiniu nesusijusiais tikslais negavus autorių turėtojo leidimo.

2018 m. laimėjimai, iššūkiai ir pagrindiniai veiklos rezultatai

Pagrindiniai direktoriaus metinės ataskaitos akcentai

Turinys

Pratarmė	3
Įžanga	3
ECDC – Europos visuomenės sveikatos agentūra	5
Europietiškas požiūris į ligų stebėjimą	5
ECDC ligų prevencijos programos. Ligų epidemiologijos stebėjimas	5
Antibiotikams atsparios bakterijos ir didėjanti Europos sveikatos prižiūros našta	7
Kas yra užkrato pernešėjas? Ir ar galiu nuo jo užsikrėsti?	9
Kartais tiesiog negana „išvirti, nulupti, iškepti, nuplauti ar pamiršti!“	11
ŽIV prevencija. Profilaktika ir preekspozicinė profilaktika	13
Vakcina kiekvienam sezonui	15
Ar galime kontroliuoti latentinę tuberkuliozę?	17
Didžiausia visų laikų sėkmės istorija	19
Faktais pagrįstas požiūris į Europos visuomenės sveikatą	21
Ligų stebėjimas	21
Epidemiologinė žvalgyba	21
Parengtis	23
Reagavimas	23
Mokslinės konsultacijos	23
Mikrobiologija	25
Ryšiai su Europos visuomenės sveikatos bendruomene užmezgimas	27
Mokymas ir parama šalims	27
Komunikacija visuomenės sveikatos klausimais	28
Apie ECDC skaičiais	29

Valdančiosios tarybos pirmininkės pratarė

Esu neseniai išrinkta ECDC valdančiosios tarybos pirmininkė ir labai džiaugiuosi galėdama pristatyti 2018 m. direktoriaus metinę ataskaitą. Visus metus ECDC teikė paramą valstybėms narėms ir Europos Komisijai:

- pateikė 35 skubius rizikos vertinimus, kurie padėjo vykdyti rizikos valdymą ES ir nacionaliniu lygmenimis;
- įdiegė naują skubaus įspėjimo ir reagavimo sistemos versiją, kuri atitinka visus Sprendimo Nr. 1082/2013/EB reikalavimus; ir
- paskelbė naują Europos laboratorijų pajėgumo stebėsenos ataskaitą, iš kurios aiškėja, kad skirtingose valstybėse narėse veikiančių laboratorijų gebėjimų ir pajėgumų skirtumai greitai mažėja.

Be to, ECDC paskelbė keletą internetinių įrankių, kurie padeda šalims apdoroti faktais grindžiamus duomenis ir formuoti politiką. Be kita ko, tai skiepijimo planavimo priemonė, modeliavimo programinė įranga, besikeičiančių situacijų žemėlapis, interaktyvus ligų atlasas, ligų duomenų bazės ir keletas rekomendacinių dokumentų.

2018 m. valdančioji taryba paskelbė trečių nepriklausomą centro veiklos 2013–2017 m. išorės vertinimą. Išorės rangovo vykdomą vertinimą prižiūri valdančiosios tarybos iniciatyvinis komitetas. Tikimasi, kad galutinė ataskaita bus pateikta šiame.

Apžvelgdama į įspūdingus ECDC veiklos rezultatus, iš tiesų džiaugiuosi, kad turėsiu galimybę ateinančius dvejus metus vadovauti valdančiajai tarybai. Centrai tai bus įdomus metas, nes bus paskelbti jo išorinio vertinimo rezultatai ir nauja ilgalaikė strategija. Valdančioji taryba aktyviai dalyvaus diskusijose, prižiūrės šiuos pokyčius ir užtikrins, kad centras vykdytų savo misiją bei užduotis pagal Steigimo reglamente išdėstytas sąlygas.

Dr. Anni-Riitta Virolainen-Julkunen
ECDC valdančiosios tarybos pirmininkė
2019 m. kovo 5 d.

*Viršuje kairėje ir viduryje – ECDC pastatas Solnoje (Švedija)
Viršuje dešinėje – buvusi ECDC pagrindinė buveinė
Viduryje dešinėje – praeivių atvaizdai atsispindi stiklinėse įėjimo duryse
Apačioje – tarptautinis susitikimas pagrindinėje ECDC konferencijų salėje*

Direktorės įžanginis žodis

2018 m. balandžio mėn. pradžioje ECDC persikėlė į šiuolaikiškas patalpas visai šalia Stokholmo esančio Solnos miesto Frėsundos rajone. Mūsų logistikos komanda labai pasistengė, todėl netrukus sėkmingai įsikūrėme naujoje vietoje.

Ne tik persikėlėme į naujas patalpas, bet ir priėmėme keletą svarbių sprendimų dėl ECDC ateities:

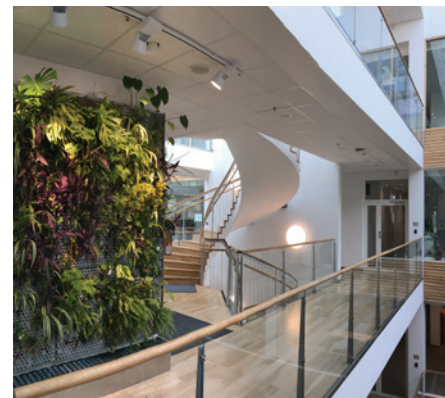
- pradėjome rengti 2021–2027 m. ECDC ilgalaikę strategiją;
- įsitraukėme į dialogą su mūsų suinteresuotaisiais subjektais dėl dviejų naujų įdomių projektų: „*E. sveikata ir skaitmeninės technologijos*“ ir „*Perspektyvų tyrimas*“;
- iniciatyva „*Naujos kartos ECDC*“ padės sukurti naują centro organizacinę struktūrą;
- valdančioji taryba inicijavo trečių centro išorės vertinimą, kuris apims 2013–2017 m.

2018 m. daug dėmesio skyrėme trims prioritetinėms sritims:

- Skiepijimas. ECDC Europos Komisijai pateikė mokslinių duomenų naujai Tarybos rekomencijai dėl ligų, kurių galima išvengti skiepijant.
- Atsparumas antimikrobinėms medžiagoms. Naujame tyrime apskaičiavome, kad nuo antimikrobinėms medžiagoms atsparių bakterijų kasmet miršta 33 000 europiečių, ir kad dėl atsparumo antimikrobinėms medžiagoms Europoje kasmet patiriama beveik milijardas eurų nuostolių.
- Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslai. Ligų stebėsenos srityje ECDC savo stebėsenos veiklą derina su JT tikslais; geras pavyzdys – ŽIV, hepatito ir tuberkuliozės stebėjimas.

2018 m. rugsėjo mėn. ECDC pradėjo savo kadenciją kaip pirmininkaujanti ES agentūrų tinklo agentūra. Tai suteikią puikią galimybę įsitraukti į visapusiškus žinių mainus su mūsų giminingomis agentūromis ir padėjo mums suderinti savo procesus, o tai atnešė apčiuopiamos naudos mūsų kasdieniame darbe.

Dr. Andrea Ammon
ECDC direktorė
2019 m. kovo 5 d.

ECDC – Europos visuomenės sveikatos agentūra

2005 m. Stokholme (Švedija) įkurtas Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras (ECDC) priklauso ES agentūrų tinklui. Šios agentūros vykdo technines ir mokslines užduotis, kurios padeda ES institucijoms įgyvendinti politiką ir priimti sprendimus. ES agentūros yra decentralizuotos įstaigos. Jos įsteigtos beveik visose ES valstybėse narėse.

ECDC įgaliojimai apima daugiau nei 60 infekcinių ligų – nuo AIDS / ŽIV iki retų zoonozinių ligų – stebėjimą. Be to, skatiname skiepytis, nustatome sveikatai įtakos turintį elgesį, užtikriname laboratorijų kokybę Europoje, rengiame mokymus visos Europos visuomenės sveikatos epidemiologams ir informuojame savo auditoriją apie visus infekcinių ligų aspektus.

2018 m. pabaigoje ECDC dirbo 267 nuolatiniai darbuotojai, kurie vykdė veiklą ligų stebėjimo, protrūkių nustatymo, mokslinių konsultacijų, informacinių technologijų, ryšių ir administravimo srityse.

Europietiškas požiūris į ligų stebėjimą

ECDC naudoja ir prižiūri tris svarbias sistemas, kurios padeda stebėti infekcines ligas Europoje. Kiekviena sistema yra susijusi su viena ligų kontrolės sritimi: SIRS (grėsmių nustatymas, įspėjimai apie grėsmes),

EPIS (epidemiologinė žvalgyba) ir TESSy (ligų stebėjimas ir statistiniai duomenys).

- Skubaus įspėjimo ir reagavimo sistema (SIRS), kuri buvo iš esmės pertvarkyta 2018 m., yra konfidenciali sistema, valstybėms narėms ir Komisijai suteikianti galimybę dalytis informacija apie sveikatai svarbius įvykius, kurie gali turėti poveikį ES mastu, taip pat derinti atsakomąsias visuomenės sveikatos apsaugos priemones. 2018 metais, kuriais kilo keletas didelių tymų protrūkių, vėl patvirtinta, kad sistema yra vertinga ir veiksminga perspėjimo priemonė.
- Epidemiologinės žvalgybos informacinė sistema (EPIS) yra saugi internetinė komunikacijos platforma, kurioje mokslininkai ir visuomenės sveikatos specialistai gali keistis epidemiologine informacija.
- Europos stebėjimo sistema (TESSy) – tai didelio masto duomenų bazių sistema duomenims apie ligas rinkti. Šiai sistemai duomenis apie infekcines ligas nuolat teikia ES / EEE šalys. Remdamiesi šiais duomenimis internetinio ECDC užkrečiamųjų ligų stebėjimo atlaso naudotojai gali sukurti atnaujintas stebėjimo ataskaitas ir interaktyvius žemėlapius.

Be to, ECDC remia Europos Komisijos ir valstybių narių veiklą ES sveikatos saugumo komitete, kuris veikia kaip Europos lygmens patariamoji grupė sveikatos saugumo klausimais.

Viršuje kairėje – virš ECDC pastato plazda ES vėliava

Viršuje dešinėje – naujojo ECDC pastato vaizdas nuo automagistralės

Viduryje dešinėje – žalias ir šviesus interjeras

Apačioje – kasdienis apskritojo stalo susitikimas, kurį rengia epidemiologinės žvalgybos kolektyvas

Klebsiella pneumoniae bakterijų KPC-1 karbapenemazių aptikimo rinkinys. Gramneigiamų bakterijų atsparumas vaistams per ateinančius keletą metų gali tapti didele problema gydymo srityje. Vaistų gamybos įmonės artimiausioje ateityje nelabai turės ką pasiūlyti kovai su šiais organizmais

ECDC ligų prevencijos programos. Ligų epidemiologijos stebėjimas

Turėdami duomenų iš visų ES valstybių narių apie beveik 60 ligų ir sveikatos temų, tokių kaip atsparumas antimikrobinėms medžiagoms, ECDC mokslininkai gali išsamiau apžvelgti dabartinę (ir ankstesnę) epidemiologinę padėtį Europoje. Centras stebi ligų tendencijas ir siūlo ligų bei ligų protrūkių

prevencijos priemones. ECDC veikla ligų prevencijos srityje grupuojama pagal „Ligų prevencijos programas“.

Antibiotikams atsparios bakterijos ir didėjanti Europos sveikatos priežiūros našta

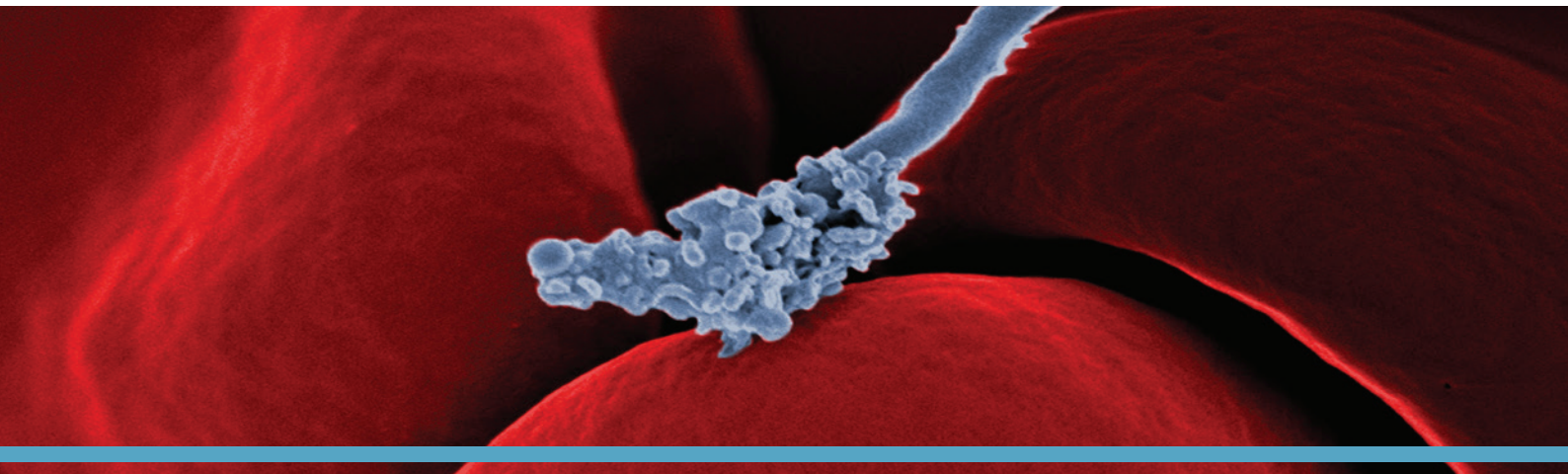
Atsparumas antimikrobinėms medžiagoms ir su sveikatos priežiūra susijusios infekcijos (ARHAI programa). Kai ECDC ėmėsi rengti naują tyrimą, kad įvertintų sveikatos priežiūros našta, kurią lemia antibiotikams atsparių bakterijų sukeltos infekcijos ES / EEE, ECDC ekspertai apžvelgė naujausius Europos duomenų rinkinius, patikrino jų kokybę ir pasirinko gana konservatyvų įvertinimą. Tyrime prieita prie sukrečiančios išvados, kad apie 33 000 europiečių kasmet miršta dėl infekcijų, kurias sukelia antibiotikams atsparios bakterijos. Daugelis iš šių infekcijų kyla ligoninėse.

2018 m. Europos informavimo apie antibiotikus dieną paskelbtų dviejų tyrimų duomenimis, esama didelių skirtumų tarp šalių su sveikatos priežiūra susijusių infekcijų paplitimo ir antimikrobinėms medžiagoms naudojimo srityse. Bendra situacija yra dar labiau trikdanči – kasmet ligoninėse ir ilgalaikės priežiūros įstaigose nustatoma 8,9 mln. atvejų, todėl Europa susiduria su milžiniška problema.

Kasdien vienas iš trijų pacientų Europos Sąjungoje gauna bent vieną antimikrobinį preparatą. Ne visi tokie vaistai yra būtini mediciniškai, o jų skyrimas gali prisidėti prie atsparumo antimikrobinėms medžiagoms plitimo. Siekdamas prisidėti prie šios problemos sprendimo, ECDC surengė konferenciją, į kurią pakvietė keletą stebėjimo tinklų ir kurioje dalyvavo 300 atstovų iš valstybių narių.

Per metus ECDC ekspertai aplankė savo kolegas Bulgarijoje, Norvegijoje ir Jungtinėje Karalystėje aptarti su atsparumu antimikrobinėms medžiagoms susijusius klausimus.

ECDC ir toliau svariai prisideda prie Transatlantinės darbo grupės atsparumo antimikrobinėms medžiagoms klausimais veiklos, taip pat prie ES bendrųjų veiksmų atsparumo antimikrobinėms medžiagoms ir su sveikatos priežiūra susijusių infekcijų srityje. Ši veikla išsamiai aprašyta ECDC svetainėje.

Kas yra užkrato pernešėjas? Ir ar galiu nuo jo užsikrėsti?

Naujos ir pernešėjų platinamos ligos (EVD programa). Paprastai „ligų pernešėjai“ – tai nariuotakojai (uodai, musės, muselės, utėlės, blusos ir erkės), kurie yra užsikrėtę ir perduoda infekcinius mikroorganizmus kitiems gyviesiems organizmams.

Viena iš tokių ligų yra Vakarų Nilo karštligė, sukeliama viruso, kurį paprastai platina užsikrėtę uodai. Palyginti su padėtimi vos prieš keletą metų, Vakarų Nilo karštligės atvejų skaičius smarkiai išaugo. 2018 m. ECDC stebėjo iki šiol didžiausią Vakarų Nilo karštligės protrūkį Europoje. 2018 m. Europos šalys pranešė apie daugiau kaip 2 000 vietoje perduodamų žmonių infekcijos atvejų; šis skaičius gerokai viršijo bendrą skaičių per ankstesnius septynerius metus (1 832 atvejai).

Kas savaitę pateikiama naujausia informacija apie Vakarų Nilo karštligės infekcijos atvejus Europoje ir žemėlapius galima rasti ECDC svetainėje; be to, ECDC skelbia įvairių uodų, erkių ir muselių, kurie yra žmonių ir gyvūnų ligų pernešėjai, paplitimo žemėlapius. Vakarų Nilo karštligės pernešėjų kontrolės strategijų Europoje tyrimas vietoje buvo išbandytas 2017 m. ir atliktas 2018 m. Be to, atlikti trys invazinių uodų kontrolės tyrimai vietoje; šie uodai gali pernešti patogenus, kurie sukelia dengės karštligę, čikunguniją ir Zikos virusinę ligą.

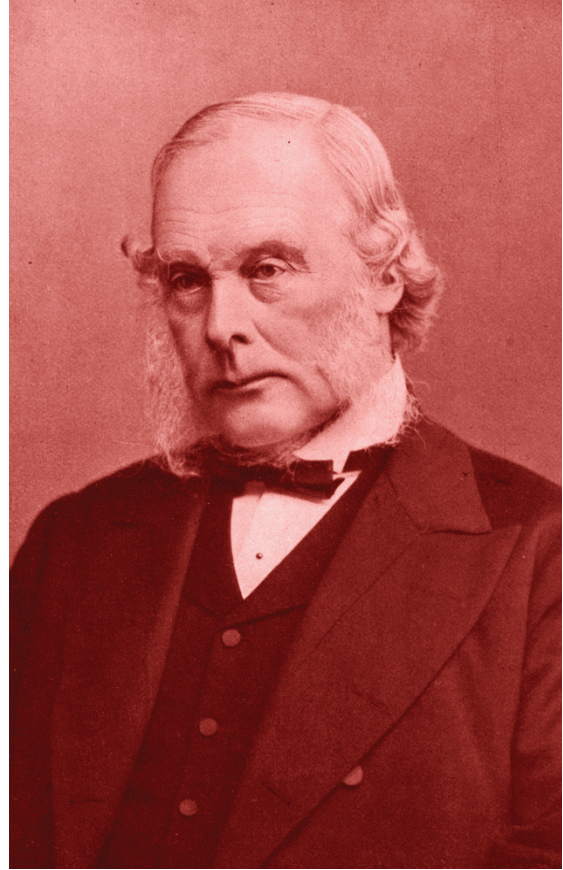
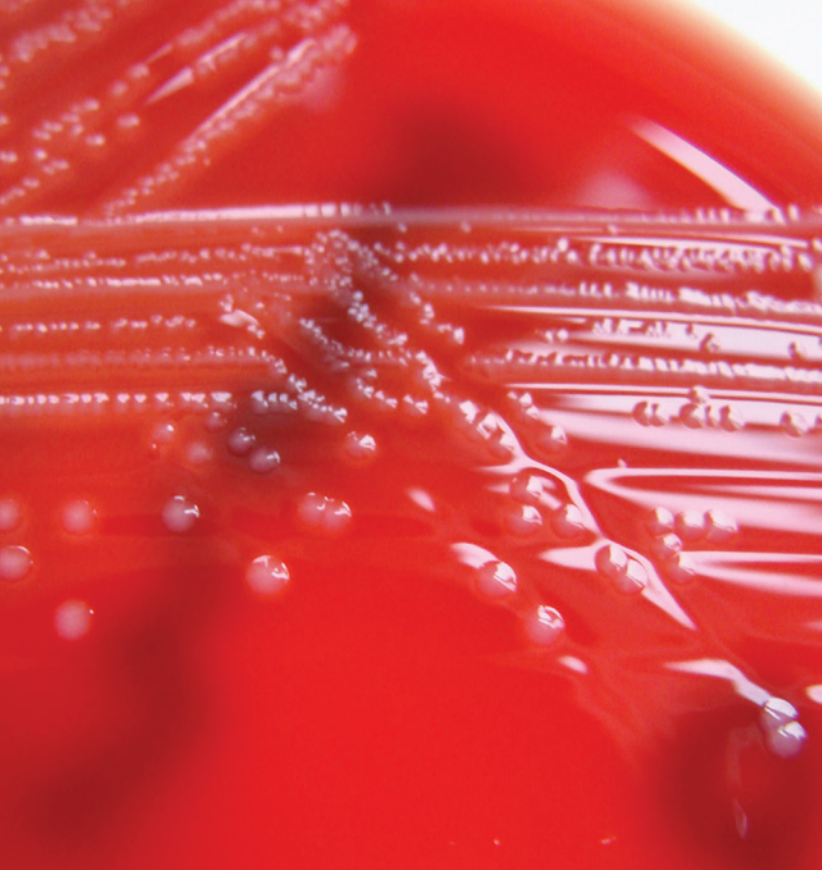
Daugelį metų buvo fiksuojama vos po keletą atvejų, tačiau dengės karštligė vėl sugrįžo į Europą – per pastaruosius trejus metus užfiksuota daugiau kaip 3 000 atvejų. Dauguma atvejų buvo ne vietinės kilmės, tačiau regionuose, kuriuose veisiasi *Aedes* genties uodai, galimas ir perdavimas vietoje; 2018 m. spalio mėn. pradžioje patvirtinti trys atskiri protrūkiai, per kuriuos nustatyti devyni vietinės kilmės dengės karštligės atvejai ES (trys Ispanijoje ir šeši Prancūzijoje).

Kartu su Europos maisto saugos agentūra (EFSA) ECDC toliau rinko duomenis apie žmonių ir gyvūnų ligas pernešančius nariuotakojus (vabzdžius ir panašius gyvius) ir savo svetainėje paskelbė atnaujintą pernešėjų žemėlapi. Jame rodomas jų paplitimas ir sklaida Europoje.

Be to, centras žino apie riziką, keliamą ligų, kurių protrūkių Europoje dar nebuvo. Pavyzdžiui, centras parengė keletą su Ebolos protrūkiais Afrikoje susijusių greitų rizikos vertinimų, kuriais siekiama nustatyti, ar esama įvežimo rizikos ir ar Europos gyventojams kyla pavojus. Vilties teikia tai, kad 2018 m. atsakymas yra „Ne“.

Viršuje kairėje – ne visi uodai yra ligų pernešėjai

Apačioje – Borrelia bakterijos. Grįžtamoji karštligė boreliozė yra pernešėjų platinama liga, kuriai būdingas pasikartojantis karščiavimas, raumenų skausmai ir pykinimas. Liga perduodama per utėlių ar minkštakūnių erkių įkandimus; Europoje liga fiksuojama kai kuriose Viduržemio jūros regiono vietose.

Kartais tiesiog negana „išvirti, nulupti, iškepti, nuplauti ar pamiršti!“

Per maistą ir vandenį plintančios ligos ir zoonozės (FWD programa). EPIS-FWD yra ECDC epidemiologinės žvalgybos informacinė sistema, skirta per maistą ir vandenį plintančioms ligoms. Skubių užklausų, pateikiamų EPIS-FWD sistemoje, skaičius išaugo nuo 53 (2017 m.) iki 77 (2018 m.); tai nedidelis, tačiau pastebimas padidėjimas. Vieną ypač rimtą protrūkį, per kurį mirė keletas žmonių, sukėlė *Listeria monocytogenes* bakterijos. Siekdami išsamiau iširti šį protrūkį, ECDC ir EFSA suvienijo jėgas ir pasirūpino viso patogeno genomo sekoskaita. Tyrimo rezultatai patvirtino, kad greičiausiai protrūkio šaltinis buvo šaldytų daržovių partija.

Be to, ECDC ir EFSA kartu paskelbė dvi išsamias ataskaitas: vieną apie zoonozių tendencijas ir šaltinius, zoonozės sukėlėjus ir per maistą plintančių ligų protrūkius (2017 m. duomenys), o kitą – apie zoonozinių ir indikatorinių bakterijų, išskirtų iš žmonių, gyvūnų ir maisto, atsparumą antimikrobinėms medžiagoms (2016 m. duomenys).

ECDC pakvietė dalyvius iš šešių šalių į praktinį parengties seminarą apie daugiašalius maisto saugos ir visuomenės sveikatos incidentus. Be to, centras įgyvendina per maistą ir vandenį plintančių ligų ekspertų profesinių mainų programą.

Technologijų srityje ECDC atvertė naują puslapį – pasinaudodamas duomenimis iš TESSy molekulinio

tipavimo duomenų bazės, centras atliko pirmąją židinio analizę.

ECDC finansavo keletą išorinių kokybės vertinimų. Per išorinius kokybės vertinimus laboratorijoms visoje Europoje pateikiamos vienodos imtys ir taip stebima jų veikla. Po to lyginamas rezultatų tikslumas ir kiekviena laboratorija gauna rezultatų suvestinę, kurioje išsamiai pristatomi jos rezultatai. Patvirtinta, kad išoriniai kokybės vertinimai yra labai svarbi priemonė siekiant gerinti laboratorijų veiklos rezultatus. 2018 m. ECDC surengė išorinius kokybės vertinimus, susijusius su *Listeria*, *Salmonella*, *Campylobacter* bakterijomis ir *E. coli* žarnyno lazdelėmis. Be to, centras surengė viso *Listeria monocytogenes* bakterijų genomo surinkimo tinkamumo testą.

Viršuje kairėje – Listeria monocytogenes bakterijos ant Kolumbijos arkliai kraujo agarą ir žmogus, kurio vardu ši bakterija pavadinta, – Dr. Josephas Listeris (1827–1912 m.) Apačioje dešinėje – nuskaitytos DNR sekos

2018 m. LGBTI eitynės Braitone „Negaliu perduoti viruso ir neperduosiu“.

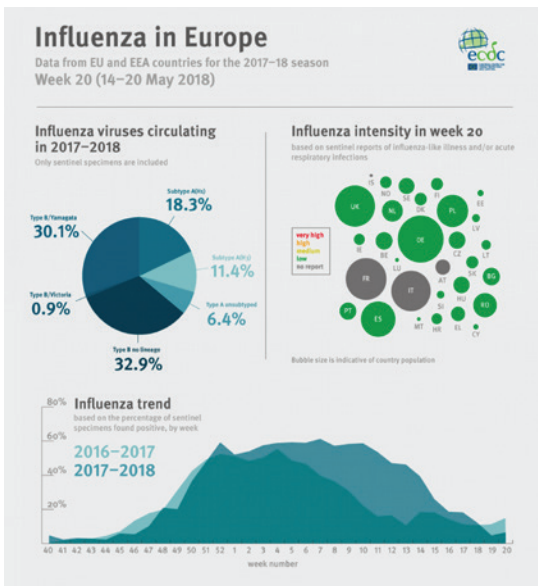

ŽIV prevencija. Profilaktika ir preekspozicinė profilaktika

ŽIV, lytiškai plintančios infekcijos ir virusinis hepatitas (HASH programa) Trečiasis JT darnaus vystymosi tikslas yra sutelktas į sveikatą ir gerovę. „Užtikrinti sveiką gyvenimą ir skatinti visų amžiaus grupių gerovę.“ Pažangos siekiant šio tikslo ŽIV/ AIDS srityje stebėjimas gali būti sudėtinga užduotis. 2018 m. ŽIV stebėjimo tinklo susitikime ECDC ir PSO, aktyviai dalyvaujant JT kovos su AIDS programos atstovams, norėjo ligų ekspertams suteikti galimybę išsamiai išnagrinėti klausimą, kaip objektyviai įvertinti pažangą siekiant trečiojo darnaus vystymosi tikslo. Panašių veiksmų imtasi Dublino deklaracijos, kurioje nustatyta plataus užmojo kovos su ŽIV / AIDS darbotvarkė, atžvilgiu – buvo peržiūrėta ir su darnaus vystymosi tikslų siektinomis reikšmėmis suderinta reagavimo į ŽIV stebėseną.

Be to, įgyvendinant programą:

- pristatyta ŽIV įverčių tikslumo modeliavimo priemonė;
- devyniose ES šalyse išbandyta nauja atsparumo vaistams nuo ŽIV stebėjimo sistema;
- kartu su JT kovos su AIDS programa surengtas ekspertų susitikimas preekspozicinės profilaktikos įgyvendinimo klausimais;
- paskelbtos integruotos ŽIV, hepatito B ir C testavimo gairės;
- pristatyta pirmoji interaktyvi internetinė duomenų bazė, skirta hepatito B ir C paplitimo tyrimams; ir
- išbandytas naujas hepatito C serologinio paplitimo tyrimo protokolas, siekiant įvertinti tikrą su šia liga susijusią našą trijose šalyse.

Vakcina kiekvienam sezonui

Gripas ir kiti kvėpavimo sistemą pažeidžiantys virusai (IRV programa) Kiekvienais metais mums reikia vis naujo gripo skiepo, nes kasmet paplinta vis kita gripo viruso padermė. Vakcina, apsauganti nuo tų viruso padermių, kurios buvo paplitusios per praėjusį gripo sezoną, nesuteiks imuniteto nuo naujos šių metų viruso padermės. Atrodo, kad universali vakcina, apsauganti nuo sezoninio gripo ne vienus metus, yra įmanoma, tačiau gali būti, kad jai sukurti prireiks daug metų. O kol kas pasiskiepyti naujausia gripo vakcina yra geriausias būdas apsisaugoti patiems ir apsaugoti kitus.

Kasmet PSO Europos regione nuo kvėpavimo sistemos ligų, susijusių su sezoniniu gripu, miršta apie 40 000 žmonių. Nepaisant tokio didelio skaičiaus, paskiepijama tik maža dalis gyventojų. Per 75 proc. iš tų žmonių, kurie mirė dėl minėtos priežasties, buvo 65 metų amžiaus ir vyresni, tačiau šioje rizikos grupėje skiepijimo lygis vis dar išlieka menkas. Beveik pusėje PSO Europos regiono šalių paskiepijama mažiau nei vienas iš trijų vyresnio amžiaus žmonių. Net sveikatos priežiūros darbuotojų skiepijimo aprėptis yra mažesnė nei 50 proc.

Kiekvieną sezoną ECDC ir PSO Europos regiono biuras kas savaitę skelbia gripo stebėjimo duomenis. Paskelbti duomenys suteikia tvirtą pagrindą centrai imtis veiklos šioje srityje – gripas ir toliau kelia didelę grėsmę visuomenės sveikatai, todėl budrumas yra labai svarbus.

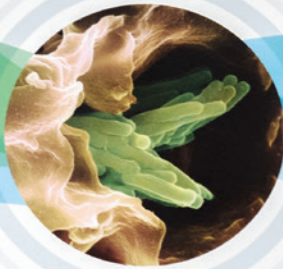
Paukščių gripas yra dar viena svarbi programos veiklos kryptis. Kaip ir ankstesniais metais, ECDC ir EFSA kas ketvirtį skelbė bendras su paukščių gripu susijusios padėties vertinimo ataskaitas. Centras

*Viršuje – Skiepijimas nuo gripo Viena injekcija – ir viskas
Apačioje kairėje – savaitinis gripo infografikas
Apačioje dešinėje – „Tai suteikia galimybę panaikinti
paukščių gripą?“ Kad tik tai būtų taip lengva.*

pateikė ataskaitą apie skiepijimo nuo gripo politiką ir aprėptį; ataskaitoje vėl patvirtinta, kad vyresnio amžiaus žmonių Europoje skiepijimo aprėptis yra per menka. Kitoje programos ataskaitoje apskaičiuota, kad skiepo efektyvumas 2015–2018 m. buvo apie 40 proc.

Centras surengė nacionalinių parengties pandemijoms planų peržiūrą, nurodė trūkumus ir pasiūlė taisomąsias priemones. Sunkių ligų stebėjimo kursai ir genomu pagrįstas stebėjimas buvo įtraukti į einamojo gripo stebėjimo sistemą; tai labai padėjo užtikrinti geresnę stebėjimo kokybę. Buvo įvertintos gripo ir SŪRS stebėjimo sistemos, taip pat įvertinta pati Gripo ir kitų kvėpavimo sistemos virusų programa, siekiant stebėti jos rezultatų kokybę ir efektyvumą.

ECDC parengė nuomonę apie nefarmacines intervencines priemones kilus pandemijai; dokumente prieita prie išvados, kad daugumos intervencinių priemonių našumas yra ribotas.

Tuberculosis surveillance and monitoring in Europe

2018

2016 data

ERS EUROPEAN
RESPIRATORY
SOCIETY

every breath counts

EUROPEAN CENTRE FOR
DISEASE PREVENTION
AND CONTROL

European Union Standards for Tuberculosis Care

2017 update

Ar galime išnaikinti latentinę tuberkuliozę?

Tuberkuliozė (Tuberkuliozės programa). PSO

Europos regione latentine tuberkulioze yra užsikrėtęs kas septintas žmogus. Dešimtadalis užsikrėtusių žmonių ilgainiui suserga aktyvia tuberkuliozės forma. Todėl centro rekomendacinis dokumentas apie latentinės tuberkuliozės programinį valdymą padeda užpildyti didelę spragą Europos tuberkuliozės prevencijoje.

Išsamus tuberkuliozės epidemiologinės padėties vaizdas pateikiamas 2018 m. metinėje ataskaitoje „*Tuberkuliozės stebėjimas ir stebėseną Europoje*“. Ataskaita, kuri yra bendras ECDC ir PSO Europos regioninio biuro projektas, buvo paskelbta prieš Pasaulinę tuberkuliozės dieną – 2018 m. kovo 24 d.

Igyvendindamas trejų metų projektą ir siekdamas paremti penkias prioritetines tuberkuliozės paplitimo šalis (Bulgariją, Estiją, Latviją, Lietuvą ir Rumuniją), ECDC rengė mainų vizitus ir mokymo kursus. Projektas bus tęsiamas ir išplėstas 2019 m., kad būtų atsižvelgta dar į keleto valstybių narių poreikius, susijusius su tuberkuliozės prevencija. Be to, siekiant patenkinti labai aiškius poreikius valstybėse narėse, atnaujinti *Europos Sąjungos sergančiųjų tuberkulioze priežiūros standartai*, kurie buvo paskelbti 2018 m. ir išversti į visas oficialiąsias ES kalbas.

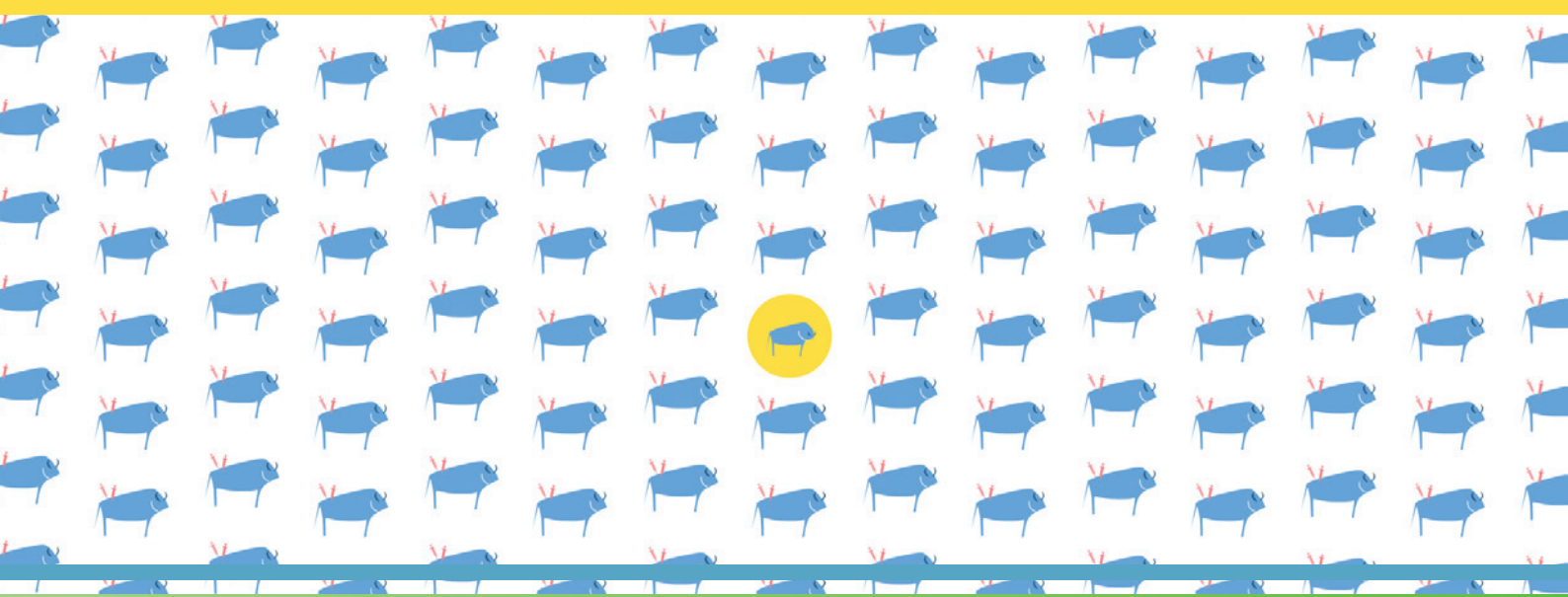
Balandžio mėn. ECDC pradėjo projektą, skirtą rinkti duomenis viso tuberkuliozės bakterijų genomo sekoskaitai. Projektas yra dar vienas pavyzdys, kaip viso genomo sekoskaita vis plačiau naudojama diagnozei ir ligų stebėjimui.

Kairėje – naujo formato tuberkuliozės ataskaita, kuri yra bendras ECDC ir PSO Europos regioninio biuro projektas. Dešinėje – „Svarbi kiekviena gyvybė“ – atnaujinti ES sergančiųjų tuberkulioze priežiūros standartai. ECDC paskelbė dokumentą visomis ES / EEE kalbomis

The last week of April is European Immunisation Week

Find out more at www.ecdc.europa.eu

Didžiausia visų laikų sėkmės istorija

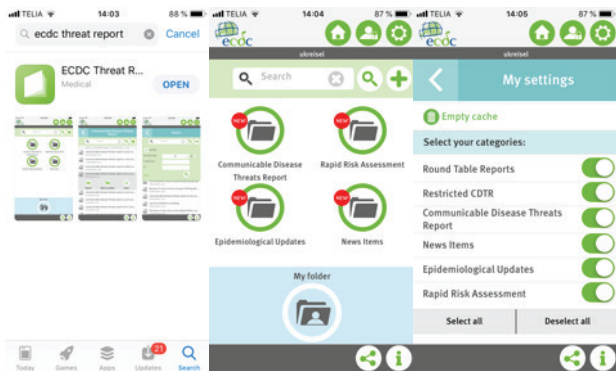
Ligos, kurių galima išvengti skiepijant (VPD programa) Skiepai yra vienas didžiausių visuomenės sveikatos laimėjimų. Jie padėjo labai smarkiai sumažinti su užkrečiamosiomis ligomis susijusią naštą ir yra pagrindo tikėtis, kad netrukus skiepais bus galima apsisaugoti nuo dar daugiau ligų. Deja, daugelis skiepijimo programų nukentėjo dėl savo sėkmės. Kadangi susirgimų kai kuriomis ligomis, kurių galima išvengti skiepijant, sumažėjo arba tos ligos buvo panaikintos, kai kurie žmonės mano, kad galima atsisakyti pakartotinių skiepų arba apskritai nesiskiepyti ir kad tai neturės jokių neigiamų padarinių. Atsižvelgiant į didelį tymų protrūkių 2018 m. skaičių, akivaizdu, kad taip nėra. Vykdydamas greitus tymų protrūkių rizikos vertinimus ir kas mėnesį atnaujindamas tymų ir raudonukės stebėsenos ataskaitas, ECDC svariai prisideda prie PSO tikslo išnaikinti tymus įgyvendinimo.

2018 m. VPD programa padėjo pateikti techninių duomenų ir mokslinės medžiagos Tarybos rekomendacijai dėl skiepijimo, kuri buvo pateikta balandžio mėn. ir priimta gruodžio mėn. ECDC inicijavo bendradarbiavimo procesą, kad paremtų nacionalines techninių konsultacijų imunizacijos klausimais grupes ir padėtų stiprinti mokslinį bendradarbiavimą bei mainus visoje Europoje.

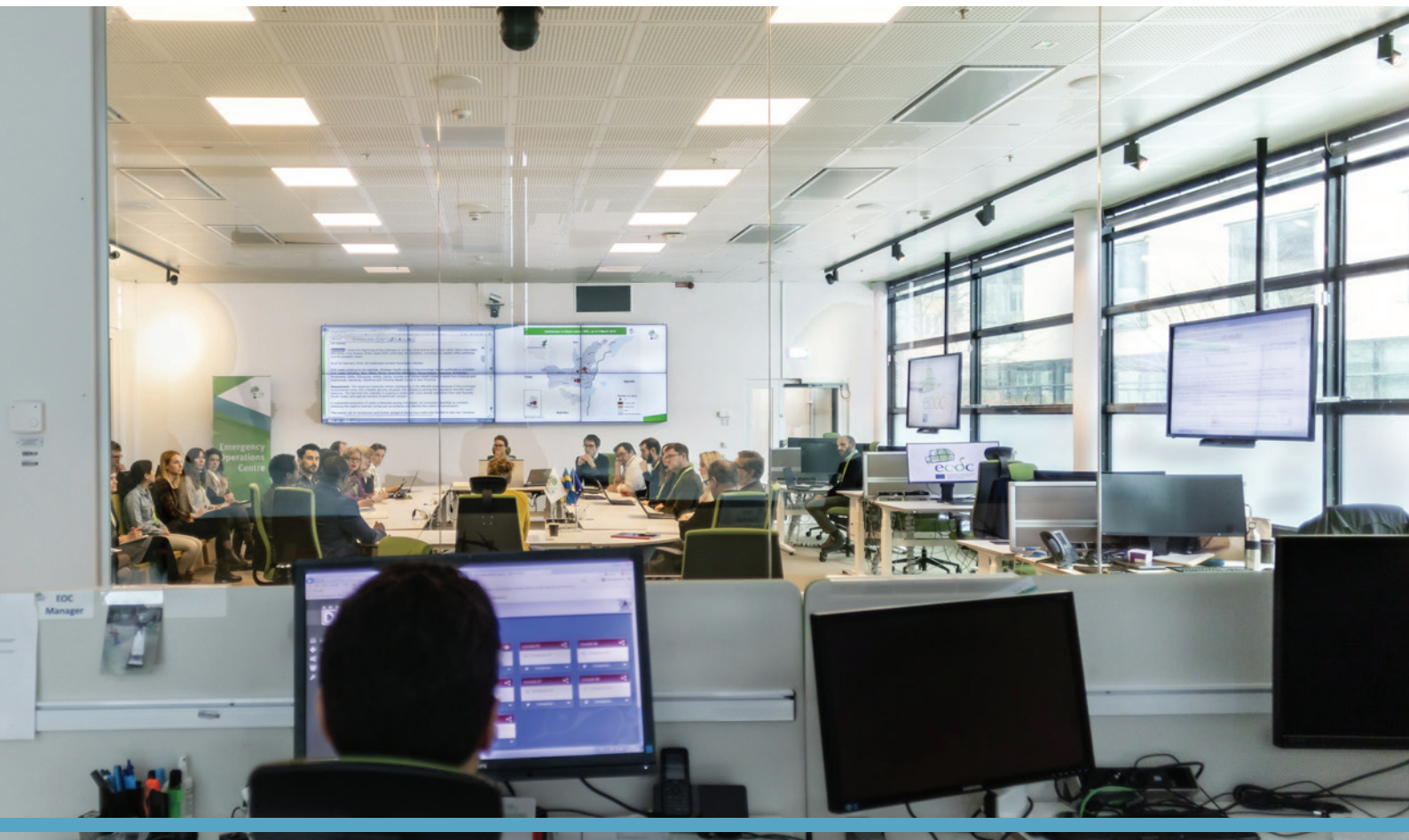
Praktiniu lygmeniu ECDC paskelbė imunizacijos informacijos sistemų kūrimo bei diegimo vadovą ir pritaikė savo stebėjimo sistemą kokliušui ir invazinei pneumokokinei ligai. ES skiepų planavimo priemonės skiltis ir toliau yra viena iš lankomiausių ECDC svetainės skilčių.

*Viršuje kairėje – Europos imunizacijos savaitės viešinimas
Apačioje kairėje – kolektyvinio imuniteto vizualizavimas
Dešinėje – vaizdo žinutė tinkle „Twitter“*

*Kairėje – ECDC mobiliosios programėlės „Threat Report“ ekrano kopijos
Apačioje – naujasis ECDC ekstremaliųjų situacijų operacijų centras*

Faktas pagrįstas požiūris į Europos visuomenės sveikatą

Ligų stebėjimas

Atsižvelgiant į mūsų partnerių pateikiamų epidemiologinių duomenų kiekį, būtina labai patikima IT infrastruktūra. Kad galėtų apdoroti vis didesnį duomenų apie ligas kiekį ir neatsilikti nuo technologinių pokyčių, ECDC 2018 m. inicijavo savo stebėjimo sistemų pertvarkos projektą.

ECDC toliau įgyvendino projektą EPHEUS. Įgyvendinant projektą EPHEUS, kurio pavadinimas yra projekto pavadinimo „ES / EEE visuomenės sveikatos stebėjimo sistemų vertinimas“ anglų k. (*Evaluation of European Union/European Economic Area public health surveillance systems*) akronimas, vertinamos 30 šalių 52 ligų stebėjimo sistemos. Be įprastinio stebėjimo projektas taip pat taikomas ECDC finansuojamoms laboratorinėms paslaugoms, einamajam molekuliniam / geometriniam tipavimui ir infekcinių ligų stebėsenai.

2018 m. ECDC interaktyviame internetiniame infekcinių ligų stebėjimo atlase buvo pateikiami duomenys apie 56 ligas ir įvairius su ligomis susijusius klausimus. Naudotojai gali pasirinkti atskirus duomenų rinkinius ir kurti specializuotus ligų paplitimo žemėlapius. 2018 m. buvo įtraukti duomenys apie antimikrobinių medžiagų vartojimą; tai padėjo labai aiškiai ir labai vizualiai parodyti, kaip svarbu antibiotikus naudoti apdairiai.

ECDC ekspertai padėjo rengti Sprendimo Nr. 1082/2013/ES dėl didelių tarpvalstybinio pobūdžio grėsmių sveikatai įgyvendinimo teisės aktą ir

pateikė ligų, kaip antai, Laimo neuroboreliozė, dengės karštligė, čikungunija ir Zikos virusinė liga, atvejų apibrėžtis.

Dėl viso genomo sekoskaitos (VGS) sparčiai kinta tai, kaip stebime ligas ir renkame duomenis. 2018 m. centras pasiekė susitarimą su valstybėmis narėmis dėl to, kaip analizuoti VGS patogenų duomenis, jais keistis ir juos saugoti visoje Europoje.

Epidemiologinė žvalgyba

2018 m. pasinaudojant epidemiologine žvalgyba buvo nustatyti 377 ligų atvejai. „Atvejis“ gali būti didelis protrūkis, kaip antai Ebolos viruso protrūkis Vakarų Afrikoje, arba palyginti mažas legioneliozės židinyje kruiziniame laive Europoje. Keletas protrūkių Europoje nebūtų buvę nustatyti, jei nebūtų taikomi nauji metodai. Pasinaudodamas socialiniais tinklais ir visuomenės patalkos technologijomis, ECDC gali nustatyti protrūkių rodiklius, kurie kitaip nebūtų pastebėti. Be to, taikydami panašų požiūrį, dalyvaujame masiniuose stebėsenos renginiuose.

Stebėjimo ataskaitos skelbiamos mūsų interneto svetainėje, tačiau vis daugiau naudotojų savo mobiliuosiuose įrenginiuose įsidedgia ECDC programėlę „Threat Report“ ir nuo programėlės paskelbimo jau parsisiuntė per 25 000 dokumentų.

*Viršuje – naujojo ECDC pastato interjeras
Apačioje kairėje – ECDC patariamojo forumo posėdis
Apačioje dešinėje – naujajame pastate yra erdvių tiek
formaliems, tiek neformaliems susitikimams*

Parengtis

Parengtis yra vienas iš svarbiausių visuomenės sveikatos principų. ECDC padeda ES valstybėms narėms kurti ir koreguoti reagavimo mechanizmus, skirtus užkirsti kelią visuomenės sveikatos grėsmėms, į jas reaguoti ir atsigausti po jų, ir taip prisideda prie Europos visuomenės sveikatos apsaugos nuo užkrečiamųjų ligų.

2018 m. ECDC komanda padėjo Rumunijai parengti nacionalinį parengties ekstremalioms visuomenės sveikatos situacijoms planą. Be to, ECDC teikė techninę paramą Europos Komisijai dėl keleto užduočių, susijusių su Sprendimo Nr. 1082/2013/ES dėl didelių tarpvalstybinio pobūdžio grėsmių sveikatai 4 straipsnio įgyvendinimu.

Praktinė parengtis patvirtinta pristačius ECDC parengties su sveikata susijusioms ekstremaliosioms situacijoms įsivertinimo priemonę (HEPSA), kuri šalims leidžia atlikti parengties ekstremaliosioms situacijoms auditą.

Kita vykdyta veikla – parengta bendruomenės parengties ataskaita, surengti mokymo kursai informavimo apie biologinę riziką klausimais ir vienos dienos imitavimo pratybos. Be to, centras skelbė rekomendacinį dokumentą apie tai, kaip parengti geriausias praktikos rekomendacijas remiantis pratybų, peržiūrų ir vertinimų rezultatais.

Reagavimas

Rizikos vertinimai labai priklauso nuo duomenų apie ligas, kuriuos gauna centras ir juos analizuojantys ekspertai, kokybės.

Siekdamas užtikrinti duomenų kokybę, ECDC į greitų rizikos vertinimų rengimą įtraukia specialistus iš atitinkamų valstybių narių. Pasitelkti išorės ekspertų patirtį būdavo gana sudėtinga, tačiau po išsamios peržiūros centras sugebėjo supaprastinti savo

procedūras, taikomas išorės ligų ekspertams iš valstybių narių. Didelei daliai iš 2018 m. centro parengtų 35 greitų rizikos vertinimų ir 16 naujausių ataskaitų apie epidemiologinę padėtį jau pritaikyta atnaujinta procedūra.

Technologijų srityje centras 2018 m. rugsėjo mėn. paskelbė pertvarkytą ir labai patobulintą skubaus įspėjimo ir reagavimo sistemos (SĮRS) versiją.

Imamasi intervencinių veiksnių vietoje už Europos ribų, jei to reikia susiklosčiusiomis sąlygomis. 2018 m. vienas mūsų ekspertas dalyvavo reagavimo misijoje Kongo Demokratinėje Respublikoje, kad padėtų taikyti stebėjimo priemones, kurias koordinuoja Europos civilinės saugos ir humanitarinės pagalbos operacijų generalinis direktoratas.

Mokslinės konsultacijos

Mokslinės konsultacijos teikiamos visose visuomenės sveikatos srityse. Vadovaujantis ECDC atviros prieigos politika, tyrimų rezultatai yra nemokamai skelbiami centro svetainėje.

2018 m. ECDC gavo 31 Europos Komisijos ir Europos Parlamento prašymą pateikti informaciją. ECDC svetainėje buvo paskelbta daugiau kaip du šimtai mokslinių dokumentų, įskaitant penkis didelius visuomenės sveikatos rekomendacinius dokumentus; dar 86 ECDC mokslininkų parengti moksliniai darbai paskelbti recenzuojamuose žurnaluose, kaip antai „Eurosurveillance“.

2018 m. ECDC mokslinis žurnalas „Eurosurveillance“ buvo penktas infekcinių ligų žurnalų reitinge, jo įtakingumo rodiklis pasiekė 7.1.

Lapkričio mėn. į reprezentatyvią ECDC mokslinę konferenciją ESCAIDE susirinko 600 dalyvių iš 50 šalių.

Mikrobiologija

Mikrobiologija yra viena iš sričių, kuri sulaukė daug dėmesio 2018 m., visų pirma dėl sparčios pažangos DNR sekų nustatymo srityje, todėl mokslininkai gali palyginti patogenų sekas ir aptikti protrūkius, susijusius su tuo pačiu šaltiniu. Dėl to ECDC peržiūrėjo savo molekulinio tipavimo gaires, kuriose dabar nagrinėjama, koks bus molekulinio tipavimo poveikis Europos ligų stebėjimui.

Atliekant molekulinį tipavimą gaunamas milžiniškas duomenų kiekis, todėl reikia daug kompiuterinių išteklių. ECDC mikrobiologai pasiūlė bendrą Europos sekomis pagrįsto duomenų valdymo ir analizės platformą. Kai ji bus įgyvendinta, įvyks esminis pokytis ligų stebėsenos srityje, ypač dėl daugiašalių protrūkių tyrimų Europoje.

Kita sritis, kurią įvertina mūsų mikrobiologijos komanda, yra laboratorijų pajėgumų ir kokybės kontrolė. Vykdydama išorinius kokybės vertinimus ECDC reguliariai įvertina laboratorijų visoje Europoje kokybę. ECDC Europos laboratorijų pajėgumo stebėsenos sistemos metodikoje siūloma keletas gerai pritaikytų priemonių, kurios naudojamos įvertinti laboratorijų kokybę ir našumą. Naujausios Europos laboratorijų pajėgumo stebėsenos sistemos ataskaitos duomenimis, našumo indekso rodiklis jau yra pakankamai didelis (7,5 balo iš 10), pajėgumų lygis yra nuo pakankamai aukšto iki labai aukšto, o pajėgumų atotrūkis tarp šalių mažėja.

Visa veikla šioje srityje yra pagrįsta ECDC *visuomenės sveikatos mikrobiologijos laboratorijų išorės kokybės vertinimo strategija*. Ši strategija nuolat atnaujinama atsižvelgiant į sparčius pokyčius šioje srityje. Pastaroji strategijos versija buvo paskelbta 2018 m. birželio mėn.

Kairėje – CTTGACCACC... Nuskaitytos DNR sekos

Ryšių su Europos visuomenės sveikatos bendruomene užmezgimas

Visuomenės sveikatos mokymai

Pagal **ECDC stipendijų programą** rengiami epidemiologai praktikai (EPIET) ir mikrobiologai praktikai (EUPHEM), kurie būtų pasirengę imtis veiksmų per tarpvalstybinius protrūkius ir kilus kitoms grėsmėms visuomenės sveikatai. Programa padeda daugeliui Europos visuomenės sveikatos organizacijų užmegzti profesinius, o dažnai ir asmeninius ryšius.

2018 m. programą baigė 37 stipendininkai, dar 434 dalyviai dalyvavo kursuose, kurie rengiami įgyvendinant ECDC tęstinio profesinio tobulėjimo veiklą. Kai kuriuose kursuose būtina dalyvauti asmeniškai, tačiau ECDC virtualiosios akademijos kursuose galima dalyvauti internetu. 2018 m. buvo pristatyti ketveri nauji internetiniai kursai, o kiti buvo atnaujinti.

ECDC mokymo programa yra sutelkta į paties centro kursus ir seminarus, tačiau centras taip pat stebi švietimo veiklą Europos visuomenės sveikatos sektoriuje; pavyzdžiui, Europos regiono visuomenės sveikatos mokyklų asociacijos narių apklausos duomenimis, atsiranda vis daugiau galimybių užkrečiamųjų ligų prevencijos ir kontrolės srityje.

*Viršuje kairėje – Anglijos vyriausioji gydytoja Sally Claire Davies, ESCAIDE konferencijoje 2018 m. Valetėje (Malta)
Apačioje kairėje – naujausių hepatito B duomenų aptarimas*

Tarptautiniai santykiai ir parama šalims. ECDC turi platų profesinį tinklą. PSO Europos regioninio biuro ir ECDC santykiai tradiciškai yra stiprūs. 2018 m. bendros autorystės principą imta taikyti visiems bendriems ECDC ir PSO Europos regiono dokumentams (ataskaitoms, pranešimams spaudai ir pristatymams). 2018 m. ECDC su oficialiu vizitu apsilankė Kinijos ligų kontrolės centro ir Afrikos ligų kontrolės ir prevencijos centru atstovai.

Kita svarbi veiklos kryptis – narystei besirengiančios šalys. Panaudodamas pritaikytą Europos laboratorijų pajėgumo stebėsenos sistemos metodiką, ECDC įvertino turimus pajėgumus; vertinimo rezultatai aiškiai parodė, kad šios šalių grupės laboratorijoms būtini papildomi pajėgumai.

ECDC labai prisidėjo prie Ukrainai, kaip ES kaimynystės šaliai, skirto veiksmų plano kūrimo. Be to, centras padėjo Šiaurės Makedonijai parengti šalies planą, skirtą įgyvendinti 2015 ir 2016 m. atliktus vertinimus.

Pagal ECDC šalių paramos mechanizmą rengti mokymo kursai skiepu priėmimo, infekcijų kontrolės ir pacientų saugumo klausimais, taip pat paremtas nacionalinių parengties planų rengimas. Europos Komisijos prašymu, ECDC įvertino užkrečiamųjų ligų stebėjimo sistemas Kosove*.

** Šis pavadinimas nekeičia pozicijų dėl statuso ir atitinka JT/ST rezoliuciją 1244/1999 bei Tarptautinio Teisingumo Teismo nuomonę dėl Kosovo nepriklausomybės deklaracijos.*

Komunikacija visuomenės sveikatos klausimais

Daugelis mūsų komunikacijos veiksmy yra skirti Europos visuomenės sveikatos bendruomenei, visu pirma visuomenės sveikatos ekspertams, mokslininkams ir žurnalistams. 2018 m. centras paskelbė 214 šiai tikslinei grupei skirtų publikacijų; tai buvo gerai subalansuotas išsamių tyrimų ataskaitų ir greitų rizikos / duomenų vertinimų rinkinys. Be to, centras turi keletą „Twitter“ paskyrų, kurių sekėjų skaičius vis

didėja (2018 m. padidėjo 19 proc.); daugelis naujų sekėjų – ne iš visuomenės sveikatos bendruomenės.

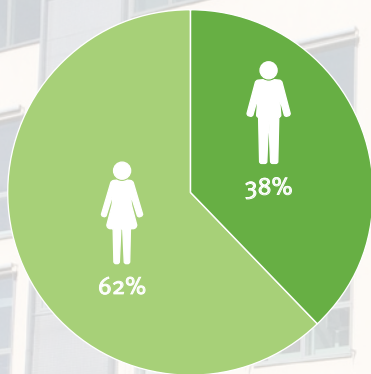
2018 m. ir toliau dėmesys buvo sutelktas į atsparumą antimikrobinėms medžiagoms, taip pat į Vakarų Nilo karštinę, tymus ir Ebolos virusą; tai atsispindėjo daugelyje mūsų publikacijų. Visuomenei skirtos centro sveikatos kampanijos yra sutelktos į visuomenės informavimo dienas – ECDC parengė komunikacijos medžiagą Europos informavimo apie antibiotikus dieniai, Pasaulinei tuberkuliozės dienai, Europos imunizacijos savaitei ir Pasaulinei AIDS dienai.

Kairėje – be nuolatinio rinkinio ECDC bibliotekoje pateikiamas išsamus ECDC ataskaitų archyvas
Dešinėje – skirtingų sektorių atstovų susitikimas prieš Pasaulinę hepatito dieną

ECDC skaičiais

ECDC lyčių pusiausvyrą

2018 m. biudžetas

ECDC darbuotojai pagal gimtąją šalį

2018 m. gruodžio 31 d. ECDC iš viso dirbo 267 darbuotojai.

Spausdintinė versija
PDF versija

TQ-AX-19-001-EN-C
TQ-AX-19-001-LT-N

**Europos ligų prevencijos ir
kontrolės centras (ECDC)**

Gustav III:s Boulevard 40
169 73 Solna, Švedija

Tel. +46 (0)8 58 60 10 00
Faks. +46 (0)8 58 60 10 01
www.ecdc.europa.eu

Europos Sąjungos agentūra
www.europa.eu

Užsiprenumeruokite mūsų leidinius
www.ecdc.europa.eu/en/publications

Susisieki su mumis
publications@ecdc.europa.eu

🐦 Sekite mūsų naujienas „Twitter“ tinkle
[@ECDC_EU](https://twitter.com/ECDC_EU)

📘 Pažymėkite mūsų „Facebook“ puslapį kaip
mėgstamą
www.facebook.com/ECDC.EU

Publications Office

Spausdintinė versija
PDF versija

ISBN 978-92-9498-351-0
ISBN 978-92-9498-361-9